

CD KLASSIEK

Tsjechisch kwartet
Antonin Dvorak

Het Talich Kwartet behoort al zo'n vijftig jaar tot de vaste waarden onder de kamerensembles. Het ensemble ontleent zijn naam aan de Tjechische dirigent Vaclav Talich (1883-1961), de oom van Jan Talich senior die in 1964 de groep oprichtte.

De Talich-vertolking van deze twee meesterlijke composities van Antonin Dvorák, uit 1879 en 1881, is een schoolvoorbeeld van dynamisch evenwicht. In die hoogst persoonlijk getinte kwartetten slaagde Dvorák erin heerlijke melodieën, soms met verwijzing naar de landstreken van zijn Tsjechische heimat, te brengen om dan weer naadloos over te schakelen naar bezonnen ernst of ritmische dans. Het Talich Kwartet volgt de componist daarin op de voet. Het vertolkt diens muziek vlekkeloos en tegelijk levendig, met oog voor detailschildering en sfeer. Zelfs in de stilste momenten voel je de spanning en concentratie nooit verslappen.

In de twee strijkkwartetten toont Dvorák zich 'onder twee gedaanten'. In het tiende gaat hij

door op het succes van zijn Slavische dansen en brengt hij in drie van de vier delen een onmiskenbare heimatkleuring aan. In het *allegro* zit een polka verwerkt, waarop een dumka volgt, met een over en weer van melancholie en overmoedige ritmiek, en de finale zou gebaseerd zijn op de furiant, een 'springdans'.

Dvorák's elfde kwartet staat mijlenver af van die landelijke folklore en is veel klassieker van aanvoelen, wellicht omdat hij een Weens publiek voor ogen had. Het eerste deel is in sonatevorm. Het tweede deel bevat een cantilene met een middendeel van fraaie klankkleur. De hele compositie is bovendien contrastrijk en toch opmerkelijk subtiel. De beide strijkkwartetten waren in de Belle Epoque echte publiekslievelingen, tot ze in de schaduw kwamen te staan van een volgende compositie van de meester, diens *Amerikansky* strijkkwartet (het twaalfde).

Het Talich Kwartet brengt met een fijne, elegante vertolking de beide strijkkwartetten. Let op, de volgorde van de twee werken van Dvorák zijn op de cd omgewisseld! Tracks 1 tot 4 vormen dus Dvorák's elfde strijkkwartet (opus 61) en 5 tot 8 het tiende (opus 51). Een gewaarschuwd mens telt voor twee! (JC)

Antonin Dvorák, *Quatuors à cordes, nrs. 10 & 11*, door het Talich Quartet, La Dolce Volta (distributie harmonia mundi), LDV18, 23 euro.

CD KLASSIEK

Virtuoos
Eugène Ysaÿe

Op de internationale bestsellerslijstjes van klassieke muziek scoort al enkele weken een Belgische componist opmerkelijk hoog. De Russische violiste Alina Ibragimova nam voor het Britse label Hyperion de vioolsonates van Eugène Ysaÿe (1858-1931) op.

Die Luikenaar was reeds bij leven een wereldberoemde virtuoze violist, maar componeerde ook. De vioolsonates zijn diens meest bekende werk. Hij schreef de ruwe versie van de zes sonates in 1923 in amper 24 uur tijd. De stukken zijn een antwoord op

de sonates van Bach (BWV 1001-1006). Ysaÿe gebruikt haast dezelfde toonaarden.

Ibragimova, die reeds als kleuter met de viool optrad, nam eerder de vioolsonates van de grote Duitse meester op. Dit album is dus een logisch vervolg. De zes werken werden door Ysaÿe opgedragen aan zes grote collega-violisten en gecomponeerd in hun stijl. Tegelijk toonde Ysaÿe de technische evoluties in het vioolspel en etaleerde hij alle karakteristieken die de muziek in de twintigste eeuw inhield.

Is dit 'bachiaans' werk? Ja. Is het modern? Ja, maar vooral virtuositeit van de hoogste plank. We komen binnen in een wonderlijke klankwereld. Het werk werd door de grootste violisten onder handen genomen, maar Ibragimova staat meer dan haar mannetje. (EDS)

Eugène Ysaÿe, *Sonatas for Solo Violin*, door Alina Ibragimova, Hyperion, CDA67993, 22,50 euro.

BOEK KUNST

Priester en kunstenaar
Ton Bakker

Op 14 mei laatst werd Omer Gielliet, priester van het bisdom Breda, negentig. Daarnaast is hij 65 jaar priester, het grootste deel van zijn 'geestelijke' carrière was hij pastoor in het vissersdorpje Breskens in Zeeuws-Vlaanderen. Gielliet is echter vooral bekend als een eigenzinnig beeldhouwer, die werkt met afgedankt of gevon-

den hout. In heel wat plaatsen in Vlaanderen, in parochiekerken, in instellingen of bij particulieren, is er werk van zijn hand te bewonderen.

Ton Bakker vond zo'n negenhonderd beelden van Gielliet terug en verzamelde foto's en verhalen. Dat alles bracht hij vervolgens samen in een boek. „Het werk [van Gielliet] intrigeert mij doordat het prachtig gebruikmaakt van de schoonheid van hout en doordat het puur menselijke emotie uitbeeldt”, schrijft Bakker. „Opvallend aan het werk van Omer is de enorme hoeveelheid aan beelden en de variatie aan uitdrukkingmogelijkheden van het hout.”

Ton Bakker probeert Omer Gielliet's werk te vatten in de biografie van de kunstenaar. Die is wat men noemt een buitengewoon priester. Tot beeldhouwen kwam hij na een diepe persoonlijke crisis in de vroege jaren 1960. Zijn twijfels over leven en geloof overwon hij door houten

beeldjes te snijden. Hij profileerde zich als een bij uitstek maatschappij-betrokken en non-conformistische priester die voorbij alle dogma's leefde en werkte.

Op de vraag wat hij zich nu meer voelt, pastoor of kunstenaar, antwoordt Omer Gielliet: „Ik kan het een niet van het ander losdenken. De eigenlijke betekenis, de waarheid van het Woord, probeer ik te doen herleven, in mijn woorden en in mijn beelden.” (EDS)

Ton Bakker, *Omer Gielliet in beeld. Priester-kunstenaar*, Durenkamp, Aardenburg, 2015, 300 blz., 29,90 euro kunt u bestellen op info@durenkamp.nl of op 00 31 117 491 978.

BOEK ACTUALITEIT

Leren sterven
Atul Gawande

Het proces van ouder worden en sterven, is tegenwoordig een medische aangelegenheid geworden die door beroepsmensen in de gezondheidszorg wordt gemanaged. In verzorgingshui-

zen zitten mensen omwille van de veiligheid in rolstoelen. In ziekenhuizen liggen stervenden geïsoleerd aan een monitor terwijl er niets meer te genezen valt. Artsen gaan gesprekken over de dood uit de weg en vallen terug op valse hoop en behandelingen die het leven veeleer verkorten dan verbeteren. Patiënten en hun familieleden hopen op een wonder en gaan daarin mee.

Atul Gawande is chirurg aan de Harvard Medical School in de Verenigde Staten en schrijft voor het tijdschrift *The New Yorker*. Aan de hand van onderzoek en aangrijpende verhalen probeert hij een weg te tonen voor de grootste uitdaging van zijn vak: hoe kan de geneeskunde niet enkel het leven, maar ook het levenseinde van de mensen verbeteren?

Gawande doet dat aan de hand van persoonlijke verhalen. Hij verkent diverse vormen van terminale zorg en toont hoe rijk en gevarieerd de laatste weken of maanden van het leven kunnen zijn. Religieus van ondertoon is het niet, wel een seculiere benadering van durven los te laten en terug te kijken en tot het einde proberen betrokken te zijn op omgeving en anderen. (EDS)

Atul Gawande, *Sterfelijk zijn. Geneeskunde en wat er uiteindelijk toe doet*, Nieuwezijds, Amsterdam, 2015, 262 blz., 21,95 euro, ISBN 978 90 5712 438 9.

BOEK KERK

Vergeeten hoofdstuk
Dries Vanysacker

Belgische katholieken gingen prat op hun missie in Congo. Toch stierven vijftig jaar geleden, in het najaar van 1964 en het voorjaar van 1965, meer dan honderd missionarissen een gewelddadige dood tijdens wat de Simba-opstand is gaan heten. Tijdens die woelige periode kwamen naast honderdduizenden Congolezen 156 katholieke missionarissen om, van wie vijf Congolese diocesane priesters. Protestantenvloeren 29 zendelingen, vaak echtparen, al dan niet met hun kinderen.

Op vraag van de Vlaamse dominicanen groef historicus Dries Vanysacker, docent aan de KU Leuven, zich in dat vergeten hoofdstuk in. De Simbarebellie concentreerde zich aanvankelijk op iedereen die ook maar iets te maken had met het gewezen koloniale bewind. Later bleek het een internationaal georkestreerde omwenteling.

De voornaamste conclusie van het boek is dat het antwoord op de vraag waarom de Simba's de religieuzen als doelwit kozen, niet te herleiden valt tot hun band met het westerse koloniale systeem of hun aversie van het christelijke geloof. Eén oorzaak aanduiden voor het drama is een foute insteek.

Vanysacker reconstrueert de gruwelijke gebeurtenissen, maar plaatst ze ook in de brede missiegeschiedenis en de context van de Simbarebellie. Weinig geweten is dat de missies al lang voordien in een crisis waren verzeild. Het aantal kerkelijke huwelijken was bijvoorbeeld dramatisch gedaald. Er werd te lang getalmd om inlandse bisschoppen aan te stellen en te wijden. Tegelijk bleek dat de geëvacueerde missionarissen vol lof waren over de houding van de Congolese pries-

ters en christenen tijdens de gebeurtenissen.

De Simba-opstand toonde aan dat de katholieke Kerk in Congo in 1965 op een beslissend punt van verandering was aanbeland. Het tijdperk van de 'oude' missionering was abrupt ten einde gekomen. Mgr. Jean Jadot, toen directeur van de Pauselijke Missiewerken in Brussel, analyseerde de situatie en besloot dat het missiewerk niet zomaar kon worden hervat. Voor vele missionarissen was de omslag moeilijk. Velen bleven achter met een trauma. De wonden die de opstand in de harten van de missionarissen had geslagen, waren niet te onderschatten. (EDS)

Dries Vanysacker, *Vergeeten martelaars? Missionarissen in het oog van de Simba-opstand in Congo, 1964-1966*, Acco, Leuven, 2015, 272 blz., 24,50 euro, ISBN 978 94 6292 261 7.